

SATIRA VERŠEM A PRÓZOU

DEVĚTSIL

Já mám sílu, ty máš sílu,
sdružíme se v Devětsilu,
a tam ty a já a my
budem dělat programy.

NAPOMENUTÍ MLADÝM BÁSNÍKŮM

Jste-li už muži dospělí,
nemilujte se s anděly.
Andělé sic jak krásné ženy
potulují se oblohou,
však mají ňadra pouze z pěny
a děti rodit nemohou.
Tak hodí se jen pro mládence
ke skrytí jejich impotence.

KTERÉSI ŽENĚ CTIHODNĚ...

Kterési ženě ctihodné
se narodilo robě.
Porod sic přišel v pravý čas,
však v nepříhodné době,

5

neb tenkrát báby-sudičky,
co stály u almáry,
shledaly, že jim nezbyly
už pro ně žádné dary.

»Robátko sotva zrozené,
k prsu se sladce přitul!
Nic právě pro tě nemáme, —
dáme ti tedy titul.«

10

A z kapsy ihned vytáhly
medaili tuze krásnou,
dobrému srdci podobnou
červení svojí jasnou,

15

a slavně jako vojáku,
jenž v bitvě ztratil nohu,
na prsa mu ji připjaly
a modlily se k Bohu.

20

»Ty budeš ze všech lidiček
nejlepší srdce mítí
a budeš stále spokojen
v svém přelaskavém žití.«

Když děcko vzrostlo na chlapce,
bylo jak andílek milé,
všichni, kdož je spatřili,
vzkřikli: »Jak roztomilé!«

25

30

Rodina v mžiku poznala,
že dobré srdce chová,
z modrých očí mu čouhala
sudiček sladká slova.

35

Tenkráté v rodinách vážených
se na stranu česaly vlasy
a potom také se soudilo,
že dobré srdce svět spasí.

40

Proto se v rodině rozhodly
o chlupci všecky ženské,
že dají jej učit na Spasitele
do školy československé.

POVZDECH NAD »ORLÍMI« ČLÁNKY
PANA F. P. V TRIBUNĚ

Kdybyste měly perutě,
mohly by z vás být dravci,
že máte jenom peroutky,
tož zůstáváte vrabci.

DIALOG NOVINÁŘSKÝ

Redaktor: Na to mám deník, bych ze všech sil
v něm přirozenosti své polevil.

Občan: Proč zveš to tedy deníkem,
když je to vlastně nočníkem?

»Krásná slečno,« pravil mladý muž, drže v ruku své srdce, »miluji vás tolik, že bych vám snesl modré s nebe.«

»Beru vás za slovo, ač mluvíte poněkud staročesky,« odvětila dívka. »Neboť teď, kdy jsem si přebarvila vlasy na sytě oranžovo, mohlo by mi i modré s nebe učiniti dobré služby. Zajistě, že slib svůj splníte, neboť mi to ještě nikdo neudělal.«

Mladý muž strčil zase své srdce zpět do kapsy, otřel si kapesníkem pot a boty, načež vzdálil se krokem tříčtvrtečním.

Bylo to 27. února, svět točil se kolem své osy a ve školách zpívali: »Přijde jaro, přijde.« Jinak bylo vše při starém už přes tisíc let, ale poněvadž v repertoiru Národního divadla (který byl vyryt do kamenných kvádrů, aby vzdoroval věkům) objevila se novinka, přetřásalo se silně, že buď přijde znovu na zemi Vykupitel, anebo ceny divadelních sedadel stoupnou o 500 %.

Mladý muž octnul se na ulici — přemýšlel. Posléze koupil si: »Večerník«, »Právo Lidu«, »České slovo«, »Národní listy« a »28. říjen«, aby si přečetl insertní část. Byl ale zklamán. Jednak nikdo modrého s nebe neprodával a za druhé byl při svém úsilovném čtení okraden o zánovní košili, kterou měl jen třikráte na sobě.

Aby se podnítil láskou k odvaze, vytáhl z kapsy své srdce, v němž byl přepečlivý linoleotisk jeho milé, třikrát do něho kouzl a vydal se pátrati po Nebi.

Ulice byly jinak zšeřelé a chodci svítili si vzpomínkami. Strážníci mávali kyjem a v Obecním domě zpívali anděličkové Hašlerovy písničky s provensálským přízvukem.

Mladý muž odhodlal se jíti k malířům. Bydleli v severních čtvrtích města (Praha L-CXII) v komínech ovinutých liliiemi a petrželí. Dívali se do nebe a přemýšleli o nové výtvarné formě. Místo »Nazdar!« říkali si »Howgh!« a živili se pryží, která se postupem doby stala zbytečnou.

Mladý muž odebral se k mistru nejslavnějšímu. Voněl právě k dodekaedru a ovíval se třemi liniemi: černou, bílou a bezbarvou. Zaklepal a mistr ku podivu vpustil jej dovnitř. Mladý muž, ač neoholen, přece dovedl vyjádřiti svoji
5 prosbu.

»Přál bych si modré s nebe,« pravil. »Slíbil jsem je své milé, která mimochodem žije. Ale přejete-li si, poprosím vás o radu.«

Mistr se zamračil a pravil:

10 »Usmívám se.«

Načež pokračoval: »Jste jistě v Praze cizincem. Doufám, že jste nepřišel z příliš reakcionářské hvězdy! Ostatně už 500 let nikdo se neopovažuje malovati nebe modré. *Die Welt ist da; es wäre sinnlos sie zu überholen!* Toto řekl
15 Max Schneider. Namaloval jsem pomocí barev a rukou tuto větu!«

A ukázal mladému muži obraz překrásný.

Nebesář se zastyděl. Modrý nach proudil mu sem a tam, až ustrnul na knoflíku u vesty.

20 »Odpusťte,« pravil ostýchavě, »těžce jsem vás urazil. Nepřál jsem si to já, ale moje milá.«

»Je vaše milá žena?« tázal se mistr.

Mladý muž smutně přisvědčil.

»V tom leží ta chyba,« přikyvoval hlavou shovívavě
25 mistr. »Jen ženy mohou si přát modré s nebe. Tyto své bezohledné nároky uplatňují od té doby, co dostaly volební právo.«

Žihané ticho položilo na mladého muže svoji mokrou ruku právě v té chvíli, kdy do pokoje vstupoval mistrův
30 přítel, člen umělecko-výtvarně-politického klubu »9 HP«.

»Milý HP,« pravil mistr, »potěšte tohoto ubožáka!«

»Jsem sice individuální anarchista,« počal onen vytahuje ze zánadří zrcátka a bombu, »ale pomohu vám. Pochybuji, že by vám v museích prodali nějaké obrazy s modrým
35 nebem. Existují, pokud vím, jen dva exempláře v Britském museu. Žádný umělec se vám tak nezprostituuje, aby namaloval modré nebe. Používá blankytné modře výhradně

při malbě hysterických černošek. Nezbyvá vám než se obrátiti přímo do nebe.«

Mladý muž se utišil a odporoučel se. Byl by si zjednal telefonní spojení s nebem hned u první telefonní budky, ale tu pronajala právě obec 4000 studentstva, aby zamezila bytové krizi. Poněvadž měl dostatečný úvěr u zahraničních bank, ujel prvním vlakem, aniž dal komu sbohem.

Mezi tímto kvetly u cest tramvaje a jejich pestíky promlouvaly pesimisticky o příštím zasedání v parlamentě.

Mladý muž zaklepal na bránu, na níž visela navštívenka (typy »Grafia«) se jmenem:

Sv. Petr

»Vážený pane Svatopluku Petře,« pravil vstoupiv do dveří, »koupil bych rád modré s nebe. Nemůžete mi stanovit bližších podmínek?«

»S radostí,« pravil starší člověk, »pomyslím již dávno je přiměřeně změnit. Prodám vám je za 3 slunce, 12½ měsíců a 2873 hvězdy.«

»Valuta vašich peněz je trochu vysoká,« osmělil se podotknouti zamilovaný.

»Neznepokojte se, pane! Není dosud přesně zjištěna.«

Brzy byl obchod ujednán a nezbylo než vyřešiti, co zavěsiti prozatím na místo nebe. Náhodou měl mladý muž u sebe plakáty z fotbalového zápasu S. K. Sparta versus S. K. Vršovice a »Dostihy chrtů a zajíců«, kteréžto plakáty, řádně rozprostřeny, klidně mohly pokrýti dokonce Grotnerovu sochu Svobody a nejen prostor zbylý na místě nebes.

Jsa hotov zaplatil, sbalil nebe do závinu a sestupoval tak dlouho do sebe, až se octl na Václavském náměstí. Ale už bylo ½8. a nezbývalo leč 24 do schůzky, kterou si se svojí milou ujednal na Národní třídě. Použil první tramvaje a skutečně dostal se na místo určení jen s půlhodinovým zpožděním. Nutno podotknout, že nebe se cestou tlakem se všech stran značně stisklo, takže se podobalo modrému umývadlu.

Krásná slečna tam stála na obou nohách s nějakým pá-

nem. Rozmlouvali spolu jen ve dvou dimensích, ale tvářili se tak hluboce, že kolemjdoucí soudili, že mluví o poslední knize F. Engelmüllera.

Mladý muž k nim přistoupil a řekl:

5 »Krásná slečno, — přinesl jsem vám nebe. Račte si s něj obrati to modré. Až budete hotova, oznamte mi to, abych vás mohl políbit.«

Slečna však mu odvětila:

10 »Tento pán, co mluví ve dvou dimensích, právě mi nabízí lásku a automobil. Vašeho nebe již nepotřebuji. Právě včera jsem si dala obarviti vlasy na jasmínovo. Jeho auto je barvy harmonické. Proto potřebuji jen je a jeho lásky, z které si, doufám, destilací opatřím několik litrů benzínu. Těším se, že mě opustíte, neboť jak pozoruji, silně postrá-
15 dáte na svém těle košile.«

Ubohý muž odešel. V nejbližší kavárně proměnil své srdce za klobouk s vodním tiskem. Vbrzku odeslal své nebe do chemické čistírny Maxe Grotthause (Teplíce-Šanov), aby mu je přebarvila na růžovo. Dráha dodala mu zpět jen
20 $\frac{1}{2}$ kg nebeské hmoty (ostatní se na dráze omylem uzmullo). Neopomenul vyráběti z ní pekelné stroje, které prodával za keřaské ceny v pátek a v úterý bolševikům. Jinak žil až do své smrti, při níž docela zemřel.

Pravidlo: Tamen est aliquid usu in malo.

25 Čili: Letos máme aspoň dvě nohy a nehty.

Po těžkých zkušenostech jsme konečně shledali, že nelze na tomto světě věřit každému stejně. Každý zkušený a světa znalý člověk jinak na př. věří Karlu Havlíčkovi, jinak tomu, kdo mu po jeho smrti staví slavobrány. Jinak 5
věříme tvrzení komediantovu, jinak tomu, co říká maminka při večeři.

Při dalším postupu svých zkušeností zjistíme, že nejen člověk, který mluví, ale i místo, z něhož je něco tvrzeno, má určitý vliv na naši důvěru. Stojí-li v museu nad nějakým kamenem nadpis »Islandský vápenec«, věříme v pravdivost tohoto tvrzení nesporně více než ceduličce ve výkladní skříni, která hlásá, že látka, na níž je upevněna, je »pravá anglická«. Ba jen krůček dovede změnit naši důvěřivost. Píší-li »Lidové noviny«, že paní Veselé se zaběhl 15
pes, tak věříme, že se jí skutečně pes zaběhl. Ale píší-li o kousek dále, že v Rusku umřelo na bolševismus 10 milionů lidí, tak už vrtíme hlavami, ač rozdíl mezi oběma zprávami jest jedině ten, že jedna jest oznamována ve sloupci s návěstím »Rodinné a různé«, druhá »Politické 20
události«.

Jiného rozdílu mimo tento místní není; může-li se mluvit pravda o zaběhlém psu, nemělo-li by se mluvit nejpravdivěji o životě a smrti milionů lidí? Postupem času vytvořila se celá řada institucí, z nichž každá mluví jazykem 25
více méně pravdivým nebo nepravdivým. Lidé si na to zvykají, počínají nářečím rozuměti a ani se nehorší; obchodní běh světa jest dosud takový, že silácká lež platí víc než prostičká pravda.

Jednou takovou institucí jsou též nárožní plakáty. Stojí 30
uprostřed města v křiku křižujících se ulic. Kolem nich rachotí vozy i automobily a statisíce lidí vleče tudy denně svůj osud. Proto i ony musejí napínati svůj hlas do krajnosti:

CIRKUS KOSSMY!
SKOK ZE IV. POSCHODÍ!
!! NEJVĚTŠÍ DIV XX. STOLETÍ !!

!

5 KALABRIA
je nejlepší!

!

KAŽDÁ DÁMA POUŽIVÁ VÝHRADNĚ DELA!

Moudrý člověk postojí chvíli, čte a nezlobí se. Ani mu nenapadne věřit, že v cirkuse by uviděl největší div XX. století, že Kalabria jest nejlepší a že dámy užívají *výhradně* Dela. Rozumí řeči nároží. Ví, že za těmi plakáty stojí 10 obchodníci, kteří křičí, aby vydělali.

Mezi těmito inserujícími plakáty upoutá ho i jeden, který je stavěn s geniálností neobvyklou.

15 ČESKÉ VEŘEJNOSTI!
ČEŠTÍ KOMUNISTÉ PODPLACENI ULOUPENÝMI
DIAMANTY!
CHTĚJÍ SPROVODIT REPUBLIKU ZE SVĚTA!
SOUDRUH SYNEK PŘIVEZL PYTEL DIAMANTŮ!

Fa: »Výkonný výb. českoslov. soc. dem.«

Rozumný člověk stojí, čte a nezlobí se. Rozumí řeči nároží. Ví, že za těmi plakáty stojí obchodníci, kteří křičí, aby vydělali: majitel cirkusu, či Tusar-Bechyně et concertes.

Zítřka možná zhotoví se nové plakáty. (Pravda se nalézá, lež se zhotovuje.) Možná i s obrazem: 5

SODRUH SYNEK SCHOVÁVÁ V NOCI NA DNĚ
PLUMLOVSKÉHO RYBNÍKA ULOUPENÉ DIAMANTY.

(Kresleno pod vodou dle očitého svědka.)

Mnoho a mnoho ještě uvidíme. »Výkonný výbor strany 10
československé soc. dem.« (společnost s rozumem omezeným) má mnoho lží na skladě a hledá odbyť.

Kdo čte, rozumí pravdě na nároží. Líto je jen naivních 15
duší a malých dětí, které z čistoty nebo hlouposti věří všemu o cirku, Kalabrii i detektivním románu, vylepeném na rohu, a kupletu pana Engelberta Kučery.

Neboť tento plakát právě tak blíží se kabaretu jako strana sociálních patriotů blíží se dnes Armádě spásy.

Zpíval-li kdysi kupletista v Červené sedmě:

..... *dneska u Armády spásy* 20
člověk marně vzpomíná si,
jakej jsem byl mizera,
dyž jsem dělal frizéra —

může klidně zpívat i na všech nárožích i jinak po vlasti 25
československé p. E. Kučera:

..... *dneska u soc. patriotů*
člověk vzpomíná si v potu,
jakej jsem byl hanebník,
dyž jsem bejval bolševik —

Armáda spásy dělá z kajčníků důstojníky. Dle oficiálních 30
zpráv o ruské valutě jsou lépe placeni než sovětské komisaři.

V nedávném čísle »Lidových novin« pan Jiří Haussmann, muž zajisté dobrotivý a moudrý, ve článku »Vzorný spisovnick« všem mladým a národně-demokraticko-snaživým 5 duším návod dal, »kterakže spisovatelem oblíbeným a přehojně čteným se státi, jakož i slávy a zisku sobě samému zjednati snadno a rychle možno jesti«. V článku svém básnictví lyrické, dramatiky a lidové romanopisectví probírá a ke každému poučné poznámky přičiňuje, které o 10 hluboké a snad i bolestné jeho zkušenosti svědčí. Proti článku samému nikdo námitky míti nemůže, neboť jest skutečně úplně vyčerpávající; — ozýváme-li se tuto, tak jediné proto, že slovatný spisovatel buďto z úctyhodné skromnosti, nebo z výše uvedené moudrosti opomenul se 15 ve svém článku zmíniti právě o tom literárním odvětví, které pro učenlivé mladíky nejlepší budoucnost má — a které v učebnicích školských satirou bývá jmenováno. Nebudíž tedy tento skromný článkuček nikterak brán jako polemika proti článku páně Haussmannovu, nýbrž naopak 20 jako snaha pokračovati v něm a nadhozené rady a problémy dle možnosti doplniti.

*Kdy je radno československé satiře
se učiti?*

Satiře československé je radno se učiti, když žák 25 kusil se o všechny odrudy umění slovesného, t. j. básnictví lyrického, dramatu, romanopisectví, — a když (ani dle návodu páně Haussmannova) svůj úmysl ke kýženému cíli přivést nedovedl. Jsou ovšem mnozí, kteří po marných pokusech veškerého umění se zříkají a věnují se službě 30 politické, praktickému lékařství nebo životu rodinnému, ale ti, kdož ohebnou páteř a neohebnou energii mají, — odhodlaně sahnou k tomuto poslednímu a neomylnému prostředku, — k satíře, tím spíše, že své satirické spiso-

vání klidně mohou sloučiti bez překážky i se svým zaměstnáním, asi právě tak, jako okresní hejtman může v neděli chytati ryby, praktický lékař chovati si podsviňčátká a člověk rodinný odebírat »Zvon«. Jmenovaná doba pak je příhodnou zvláště proto, že předcházející marné pokusy na poli literárním jsou nejlepším předpokladem satiry, neboť naplní duši nepochopenou trpkostí, žlučí a závistí, což jsou nejlepší zdroje inspirace pro toho, kdo chce psát československou satiru.

Proč satira u nás budoucnost má? 10

Satira u nás budoucnost má, protože jí od času K. Havlíčka a Nerudy nebylo a není. Pročež všechny spisy, které dle vnějších znaků (o nich bude doleji pojednáno) a vnitřních nedopatření svědčí, že za satiru mají býti pokládány, — u velké vážnosti všech demokratických redaktorů jsou. Neboť zajisté z pravé demokracie vyplývá nectnosti doby šikovně vypichovati, tím spíše, že pod záminkou jejich lze o své dokonalosti nejlépe hovořiti.

Jaká satira býti má?

Má-li satira obecného úspěchu míti, — musí (vedle žluče) býti odkojena pivem flekovského humanismu, — t. j. — má býti té snivé pokrokovosti, — již se nadchne každý bohabojný měšťan, vypije-li deset sklenic. Necht' zesměšní reakci habsburskou a katolickou, — necht' ostře praněruje nesmyslnost a zkorumpovanost radikálů. Stane-li se, že satirikovi vyběhne z pera satira sociálnějšího zabarvení, než je slušno, — tedy ať ji otiskne v časopise stroze národ. demokratickém. Vjede-li mu však do ní tendence ze »Staroslovana«, necht' ji uveřejní v »Čase« nebo »Právu lidu«. Tím se hroty ulámou a každý dobrý člověk bude přesvědčen, že »to tak zle nemyslel«. Listy radikální se k otisknutí satir nehodí. Ty slouží satirě za potravu.

Vnější znaky satiry

Nejtěžším úkolem satirikovým je způsobiti, aby čtenáři, čtouce jeho satiru, poznali, že to satira je. Při dnešní stagnaci myšlení a průmyslu je to úkol nesmírný. Markantní ukázkou máme na příklad na časopisu, který musí dávat hned na první stranu nahatou ženskou a třípalcový nadpis »Smích republiky«, aby lidé ho mylně po přečtení nepovažovali za »Ústřední časopis českých funebráků«. Že článek za satiru považován býti má, používá se těchto pomůcek:

1. Napiše se pod něj zřetelně: Satira.
2. Uplatní se v něm několik vtipů, které obecně za vtipy aspoň 20 let uznávány jsou.
3. Doprovodí se humoristickými obrázky. (Toto v rozkvětu secese se už nedoporučuje.)
4. Celý článek píše se co nejtěžkopádněji; — nejlépe češtinou osvícenskou nebo veleslavínskou (ovšem kancelářskou), jejíž nynější koženost mimo jiné též svědčí o seriosním charakteru spisovatelově. Tento trik má u nás už jakousi tradici, neboť více než před třiceti lety používal podobného ve »Švandu dudákovi« jakýsi Vavřínek Lebeda, »starý grytický spisovatel hlauně přes divadlo«.
5. Pro sebraná díla satirická jest ti taktéž způsobilého nadpisu voliti, ale tu nestačí slovo krátké a zvučné, jako dělávají to lyrikové (Zlost, Kost, Chvost); vynajdi si název delší, který by v sobě celý smysl tvé kritiky obsahoval, na př. »Zpěvy samohany« atd.

O čem satiru psáti jest

Na paškál satiry bež a) to, čemu nerozumíš,
b) to, v čem se ti nevedlo.

- 30 Ztratil-li jsi místo na poště, napiš satiru na liknavost pošty, vyhodili-li tě ze strany Modráčkovy, sesměšni »28. říjen«, odmítli-li tě v »Červnu«, — zarej statečně do »Června«. Zvláště o moderní literatuře je výhodno psáti satiricky, ježto obsahuje a i b předeslané poučky.

Tu pak na mysli zvláště toto měj:

Je nutno, abys hned na začátku mladé básníky jako komunisty označil. Tím dostáváš státní záruku beztrestně pověděti o nich, cokoliv špatného ti napadne. Uveď je do ošemetného vztahu s S. K. Neumannem a Šrámkem (ne- 5 vadí, že jsi od nich nic nečetl — a že tomu tak není, — čtenář ví o tom tolik co ty), načež prohoď něco žertovného o kubismu, futurismu, expresionismu a infantilismu a volném verši. Bude se ti také věřiti, když povíš, že verše své píše mezi 15. a 17. litrem šampaňského, — na divaně 10 v bordelu, kde se zžírají za diamanty, které jim poslal Lenin z Ruska, aby rozvrátili československou literaturu, jejíž ocelovou kostru statečně drží Jirásek a Machar a Q. M. Vyskočil.